

**Groepsdoorbroken onderwijs
Artikel 23 is toe aan revisie
Europese aanbesteding
Vensters PO komend najaar online**

Groepsdoorbroken onderwijs

Scholen kiezen om uiteenlopende redenen voor een andere inrichting van het onderwijs. SlimFit-scholen hebben geen strak afgebakende jaargroepen, maar werken groepsdoorbrekend op ieders eigen niveau. Deze keuze is ideologisch gedreven, maar met name de andere inzet van personeel is ook extra interessant nu scholen moeten inspelen op factoren als krimp en de functiemix.

Pagina 6

Artikel 23 is toe aan revisie

Binnenkort debatteert de Tweede Kamer over het advies van de Onderwijsraad met betrekking tot Artikel 23. Maar is een discussie over het verruimen van de stichtingsmogelijkheid zinvol ten tijde van krimp? Wel degelijk, beweren Paul Zoontjens, medeauteur van het advies, en Michel Rog, kamerlid voor het CDA.

Pagina 14

podium is een platform van en voor leden van de PO-Raad waar meningen, ideeën, problemen en oplossingen uit de onderwijspraktijk aan bod komen. De PO-Raad onderschrijft niet noodzakelijk de in het blad verkondigde meningen. Overname van artikelen alleen na overleg met de hoofdredactie. Hoofdredacteur: Marc Mathies. Eindredacteur: Marijke Nijboer. Redactieraad: Elise van Bockhorst, Corine van Helvoirt, Onika Pinkus, Gitta Snijders, Pien Verwilligen. Grafische vormgeving: Thoben Offset Nijmegen. Foto cover: Hans Roggen. Redactieadres: podium@poraad.nl

Europese aanbesteding

Europees aanbesteden kan een schoolbestuur een flinke besparing opleveren. Het is echter een ingewikkelde en tijdrovende klus, waar doorgaans een extern adviseur voor wordt aangetrokken. Al was het alleen al omdat leveranciers nauwgezet toekijken of de regels goed worden gevolgd. Wie een foutje maakt, heeft al gauw een proces aan z'n broek.

Pagina 20

Vensters PO: komend najaar online

Besturen en scholen in het primair onderwijs vinden het belangrijk om transparant te zijn over hun onderwijs. Daarom startte de PO-Raad samen met besturen en scholen een jaar geleden met het project Vensters PO. Dit najaar worden de eerste gegevens gepubliceerd.

Pagina 26

verder in deze editie

4 Voorwoord

Rinda den Besten over stappen die de afgelopen maanden zijn gezet.

- 33 **Webpoll** 'Onderwijsgeld is niet bedoeld om de leefbaarheid van kleine dorpen in stand te houden'. Lees hoe de bezoekers van onze website stemden. Twee onderwijsbestuurders lichten hun standpunt toe.

- 37 **Column** Loes Ypma (Tweede Kamerlid voor de PvdA) over onderwijs en de leefbaarheid van kleine dorpen.

Stappen gezet

De tijd vliegt. Bij het verschijnen van deze editie van podium zitten mijn eerste honderd dagen bij de PO-Raad er al weer bijna op! In de vele gesprekken die ik tijdens werkbezoeken met u heb gevoerd hoor ik verhalen van betrokken, bevlogen bestuurders die met veel inzet het best mogelijke onderwijs organiseren. Tegelijkertijd spreekt u ook uw zorgen naar mij uit. Bijvoorbeeld over de beperkte en steeds verder teruglopende financiële middelen en over de afnemende beleidsvrijheid die u krijgt, terwijl u wel

de opdracht heeft uw onderwijsorganisatie integraal aan te sturen. Maar wat me vooral opvalt is de positieve en constructieve houding die eigenlijk altijd overheerst: problemen? Schouders eronder en werken aan een oplossing!

De afgelopen weken heb ik veel vergaderd over het Nationaal Onderwijsakkoord. Wij vinden het erg belangrijk om ons er voor in te zetten de rijksinvesteringen in het onderwijs veilig te stellen, de werkgelegenheid te behouden en moderne arbeidsvoorwaarden af te spreken. Dit is volgens ons hard nodig om van het primair onderwijs een slagvaardige, toekomstbestendige sector te maken. Het afsluiten van een Nationaal Onderwijsakkoord met de sociale partners en de bewindslieden van OCW leek daarvoor lange tijd de juiste weg. Op dit moment van schrijven zitten we in een laatste fase van het overleg, maar het is niet duidelijk of we tot een gezamenlijk akkoord kunnen komen. Via onze website houden we u daarover op de hoogte.

De laatste maanden hebben we op meerdere onderwerpen veel bereikt. Bijvoorbeeld op het dossier 'krimp'. Staatssecretaris Dekker heeft veel van onze standpunten overgenomen in zijn brief die hij 29 mei stuurde aangaande de krimpproblematiek: hij wil de fusietoets versoepelen, de kleinescholentoeslag anders inzetten maar de betreffende budgetten laten bestaan. En hij wil de minimale schoolgrootte uiteindelijk toch niet vastleggen op 100 leerlingen. Natuurlijk blijven we de ontwikkelingen op dit dossier nauwlettend volgen.

Waar we ook met succes voor gelobbyd hebben is de sectorspecifieke benadering in de Governancebrief van de minister. Met name op basis van incidenten in andere onderwijssectoren kondigde de minister een aantal generieke maatregelen aan. Deze zijn na onze lobby op delen aangepast aan de specifieke situatie in het po.

En dan natuurlijk onze laatste Algemene Ledenvergadering en het daarop aansluitende congres Bevlogen Besturen. Op de ALV stemde u in met Vensters PO. Met dit programma laten we zien dat we als sector transparant willen zijn en ons willen verantwoorden. Maar het belangrijkste is dat via Vensters PO schoolbesturen ook makkelijker van elkaar kunnen leren.

Dat u daarvoor open staat bleek sowieso op het gehele congres; een mooie, inspirerende tweedaagse, met veel ruimte om te kunnen netwerken. De 'handreiking gemeenteraadsverkiezingen 2014' die wij bij het slotdebat met lokale politici presenteerden, kunt u nabestellen bij ons. We hopen dat deze handreiking bijdraagt aan de invloed die het onderwijsveld zal hebben op de verkiezingsprogramma's.

Natuurlijk zijn er genoeg zaken waar we in het najaar weer voor zullen gaan knokken: de nieuwe cao, de zorgvuldige invoering van passend onderwijs, modernisering van de bekostiging, professionalisering van het HRM-beleid en de brede basisvoorziening, om maar een paar voorbeelden te noemen. Maar op dit moment staat ook de vakantie voor de deur. Voor sommigen van u breekt deze al bijna aan, anderen mogen nog een paar weken. Ik heb in ieder geval zin in de vakantie; even heerlijk ontspannen en genieten van de mooie dingen in het leven. Maar ik zie er nu al weer naar uit u in het nieuwe schooljaar tegen te komen. ■

Rinda den Besten,
Voorzitter PO-Raad

Groepsdoorbroken onderwijs

Kinderen van verschillende jaargroepen helpen elkaar. Foto's: Hans Roggen

‘We laten de kinderen niet los, we houden ze anders vast’

Scholen kunnen om uiteenlopende redenen kiezen voor een andere inrichting van het onderwijs. Bijvoorbeeld omdat ze zich willen onderscheiden, of geloven in een bepaald concept, om beter af te stemmen op hun populatie of om een antwoord te formuleren op krimp. Neem SlimFit-scholen: die hebben geen strak afgebakende jaargroepen, maar werken groepsdoorbrekend op ieders eigen niveau. Deze keuze is ideologisch gedreven, maar met name de andere inzet van personeel is ook extra interessant nu scholen moeten inspelen op factoren als krimp en de functiemix.

TEKST LISETTE BLANKESTIJN

Een donderdagmiddag op OBS Wereldwijzer in Hoorn. Een groepje leerlingen helpt een meisje in een faraogewaad. Twee andere kinderen hebben een piramide van lego gebouwd. De onderwijsassistent legt de laatste hand aan een thematafel over Egypte. Ouders namen Egyptische parafernalia mee. Tot zover: aantrekkelijk onderwijs, maar niet uniek. Wel valt op dat er veel ouders in de school zijn; ze kijken bij hun kinderen of werken samen met hen aan een opdracht. Echt bijzonder wordt het wanneer de wanden tussen een aantal lokalen worden weggeschoven. Leerlingen van verschillende jaargroepen lopen van de ene naar de andere ruimte. Groep 1/2/3, groep 4/5 en groep 6/7/8 werken meerdere keren per week op deze manier samen in units. 's Middags 'gaan de deuren open' – zo noemt directeur Marietje de Jong het dagelijkse moment waarop de reguliere jaargroepenindeling en klassikale instructie plaatsmaken voor samenwerken, opdrachten in kleine groepjes en individuele instructiemomenten. Wereldwijzer werkt volgens het SlimFit-principe, een innovatief onderwijsexperiment voor primair onderwijs.

Heterogene groep

De Jong vertelt dat haar multiculturele school met deze organisatievorm de leerlingen beter op maat wil bedienen. 'Leerkrachten zagen bij zichzelf een zekere handelingsverlegenheid. Iedereen loste in haar eigen groep dezelfde soort problemen op en gaf aan alle niveaus dezelfde soort instructie. "Ik doe altijd groepen tekort," hoorde ik vaak. Tegelijkertijd kenden we van de

Marietje de Jong: 'Het is fijn om als jongste bij de groteren te mogen afkijken hoe iets werkt, of om als oudste te merken hoeveel je al kunt'

kleutergroepen al de voordelen van het werken met heterogene groepen. Het is fijn om als jongste bij de groteren te mogen afkijken hoe iets werkt, of om als oudste te merken hoeveel je al kunt. Als je dan ook nog iets kunt uitleggen aan een jonger kind, bereik je het hoogste niveau van denken. Wat je leert bekijft dan beter.'

Binnen de units werken de kinderen aan opdrachten die makkelijker of moeilijker kunnen zijn dan op grond van hun jaargroep verwacht kan worden. Helemaal groepsdoorbrekend (compleet met individuele leerlijnen) werkt de school nog niet. Dat gaat niet met haar populatie, zegt De Jong. 'Nog steeds gebruikt de leerkracht de ochtend voor

instructiegevoelige vakken. In de middagen werken de kinderen in units aan een wereldoriëntatiethema, zoals nu het oude Egypte. In de units draait het om *21st century skills*, zoals samenwerken, informatie zoeken. Altijd zijn de kern-doelen leidend.'

'De leerkrachten werken in teams aan opdrachten. De een specialiseert zich in taal, de ander in rekenen. Zo krijg je sterke onderwijsinhoud'

In taalwerkplaatsen doen kinderen opdrachten en werken ze aan hun woordenschat. Daarbij sluit de school aan bij het thema. 'Sarcofaag', lezen we op een kaartje op de muur. Dat woord moesten ze leren omdat ze naar de expositie over Toetanchamon gingen.

Meerwaarde

Dit concept biedt kansen om krimp op te vangen, beaamt De Jong. 'Maar dat is niet wat ons drijft. Samen zijn we verantwoordelijk voor de kinderen, samen werken we aan de inhoud van de thema's, samen maken de kinderen hun opdrachten. De leerlingen voelen dat alle leerkrachten er voor hen zijn. Groepsdoorbrekend werken is beter voor de sfeer in de groep. Het valt minder op op welk niveau je werkt. De leerkrachten werken in teams aan

opdrachten en genereren inhoud voor een thema. De een specialiseert zich in taal, de ander in rekenen, zo krijg je sterke onderwijsinhoud.'

Het Nederlands Instituut voor Onderwijs en Opvoedingszaken (NIVOZ) ziet insluiting als de kracht van groepsdoorbroken onderwijs. Docent Marcel van Herpen: 'Het traditionele onderwijs neemt standaardisering als uitgangspunt. Groepsdoorbrekend werken biedt ruimte voor onderlinge verschillen. Een leerling kan geen onvoldoende halen, want dat zou betekenen dat hij niet op zijn niveau werkt. Een leerkracht kan een kind niet de klas uitzetten, maar vraagt hulp om met die leerling te leren omgaan. Een leraar moet elk kind de mogelijkheid geven om zich optimaal te

Marcel van Herpen: 'Een leerkracht geeft niet voortdurend instructies, maar zorgt voor een uitdagende omgeving waarin hij beschikbaar is om de leerlingen verder te brengen'

's Middags is er tijd voor samenwerken, opdrachten in kleine groepjes en individuele instructiemomenten.

ontwikkelen. Hij geeft niet voortdurend instructies, maar zorgt voor een uitdagende omgeving waarin hij beschikbaar is om de leerlingen verder te brengen. Van planning & control naar een open perspectief op onderwijs. Kinderen kunnen veel meer dan ze laten zien.'

Onderwijsassistenten

Zo'n werkwijze vraagt wel om een goede organisatie. In elke unit van 50-70 kinderen staan twee leerkrachten en een onderwijsassistent of LIO. De leerkrachten geven instructie. De onderwijsassistent helpt de kinderen bij het werken aan opdrachten en heeft een creatieve inbreng. Ook ouders helpen mee, met ideeën of door spullen mee te geven. De Jong: 'Het vraagt iets meer van een leerkracht om in een unit te werken. Goed in een team functioneren, bijvoorbeeld. Een open houding is belangrijk. Je moet goed feedback kunnen geven en krijgen.'

'Een open houding is belangrijk. Je moet goed feedback kunnen geven en krijgen.'

Marius Berendse, adviseur bij KPC Groep en projectleider van SlimFit, ziet organisatorische voordelen. 'Je maakt grotere eenheden, tot 90 leerlingen. In plaats van bijvoorbeeld 2,8 leerkrachten kun je daar kostenneutraal ook 1,8 leerkracht op zetten, en 1,4 onderwijsassistent. Je

Marius Berendse: 'Als je met grotere units werkt, kun je een leerkracht regisseur maken van alle leerprocessen. Hij maakt instructieoosters en houdt per kind de vorderingen bij'

hebt meer handen beschikbaar met een goede taakdifferentiatie.' SlimFit kan ook helpen bij de versterking van de functiemix, zegt Berendse. 'Als je met grotere units werkt, kun je een leerkracht regisseur maken van alle leerprocessen. Hij maakt instructieoosters en houdt per kind de vorderingen bij. Die regisseur wordt dan de LB'er.'

Kwaliteit bewaken

Bij het schoolbestuur rust de taak de kwaliteit van het onderwijs te bewaken. GeertJan Nelson, directeur/bestuurder van Talent (met vier SlimFit-scholen, waaronder Wereldwijzer): 'Wij gebruiken het kwaliteitssysteem Werken met Kwaliteit. Daarmee kunnen we ook bij groepsdoorbroken onderwijs aardig

Geertjan Nelson: 'Bij dit onderwijssysteem komt de verantwoordelijkheid lager in de organisatie te liggen, op teamniveau'

uit de voeten. Daarnaast komt bij dit onderwijssysteem de verantwoordelijkheid lager in de organisatie te liggen, op teamniveau. We hebben een kwaliteitsmedewerker die de kwaliteit in de teams borgt door hen te voeden met informatie over nieuwe ontwikkelingen en methoden. Zij zorgt ook voor kennisuitwisseling tussen de scholen.'

Nelson: 'Onze personeelsmanager is continu in gesprek met de directeuren over het functioneren van leerkrachten en onderwijsassistenten. Zelfsturing, vooruitgang, zelf de regie nemen over je ontwikkelproces, daar gaat het dan om. Met respect voor alle kwaliteitssystemen en inspanningen als opbrengstgericht werken: ik geloof meer in

professionele culturen dan in systemen. Zo'n systeem werkt vaak een jaar of vijf goed, dan zakt men weer onderuit. Kwaliteit is voor mij ook: samenwerken, met specialismen werken, werkdruk verminderen.'

Berendse (KPC-Groep): 'Als een school overstapt op dit type onderwijs haken vaak wat leerkrachten af omdat niet iedereen op deze manier wil of kan werken. De overige leerkrachten professionaliseren zich op de werkplek, door elkaar te bevragen en feedback te geven. SlimFit-onderwijs maakt het mogelijk om met specialismen te gaan werken. Zo krijgen de leerlingen altijd instructie van de beste leerkracht.'

Een onderwijsvernieuwing heeft enige tijd nodig om te settelen. Dat kan een reden zijn waarom de eerste effectmeting van SlimFit geen significante verbetering van de onderwijsresultaten toont. Moeten schoolbestuurders extra waakzaam zijn als een school de traditionele manier van werken loslaat? Berendse wijst erop dat ook SlimFit-scholen leerlingvolgsystemen en Citotoetsen hanteren. 'Bovendien worden de experimentenscholen wetenschappelijk zwaar gemonitord. Ze moeten extra transparant zijn en zichzelf als goed voorbeeld neerzetten. Ze moeten naast goed taal- en rekenonderwijs de meerwaarde van *21st century skills* voor de ontwikkeling van de leerlingen laten zien. Dit systeem is geenszins vrijblijvend; de leerlingen ervaren juist meer structuur. We laten de kinderen niet los, we houden ze anders vast.' ■

In wisselende groepjes werken kinderen onder begeleiding van een leerkracht, onderwijsassistent of ouder aan taken.

Veel scholen stammen uit een tijd dat religie een belangrijke rol speelde. Ouders vinden de pedagogisch-didactische benadering echter steeds belangrijker. De Onderwijsraad pleit voor ruimte om scholen te stichten op basis van pedagogische visies of relatief nieuwe levensbeschouwelijke overtuigingen.

'Ouders vinden de pedagogisch-didactische benadering steeds belangrijker'

Artikel 23 is toe aan revisie

Binnenkort debatteert de Tweede Kamer over het advies van de Onderwijsraad 'Artikel 23 Grondwet in maatschappelijk perspectief'. Maar is een discussie over het verruimen van de stichtingsmogelijkheid zinvol ten tijde van krimp? Wel degelijk, beweren Paul Zoontjens, medeauteur van het advies, en Michel Rog, kamerlid voor het CDA.

TEKST JOELLE POORTVLIET

In het advies pleit de Onderwijsraad voor ruimte om scholen te stichten op basis van pedagogische visies of relatief nieuwe levensbeschouwelijke overtuigingen. Het recht van leerlingen op goed onderwijs staat daarbij wel voorop. Een school die 'voldoende leerlingen weet te trekken en vooraf deugdelijk onderwijs garandeert', voorziet in een maatschappelijke behoefte, stelt de Onderwijsraad. Daarom moeten ook die scholen in aanmerking komen voor overheidsbekostiging. De discussie over artikel 23 werd onder andere weer aangezwengeld door de SVPO. Deze 'stichting voor persoonlijk onderwijs' schreef enige jaren terug een slim softwareprogramma dat laat zien op welke plekken in Nederland nog voldoende potentiële leerlingen aanwezig zijn. Deze gegevens worden gecombineerd met witte vlekken in het bijzonder onderwijs. Vijf gemeenten bleken nog ruimte te hebben. In Friesland moest het dan wel een katholieke school worden en in het Zeeuwse Kapelle een bijzonder neutrale. Geen probleem, aldus de enthousiaste voorvechter van SVPO. Zolang hij zijn

Michel Rog: 'Identiteitgedreven scholen kunnen zich, als ze dat willen, juist sterker op hun religieuze identiteit profileren'

pedagogische visie maar kan vormgeven. Onder andere de Vereniging Katholiek Onderwijs reageerde kritisch. Volgens hen werd er 'oneigenlijk gebruik gemaakt van de rooms-katholieke grondslag'.

Een gekunstelde constructie, vindt ook Michel Rog, onderwijswoordvoerder

voor het CDA.

Het voorbeeld doet hem denken aan de Steve Jobsschool, bedacht door opiniepeiler Maurice de Hond, waar veel met iPads zal worden gewerkt. 'Ook die school gaat nu onder de noemer katholiek, omdat ze niet anders kunnen. Maar als ze niet rooms-katholiek zijn, laat ze dan ook gewoon iPad-school zijn. Identiteitgedreven scholen kunnen zich, als ze dat willen, juist sterker op hun religieuze

identiteit profileren.'

Vrijheid van richting

Het Nederlandse onderwijs kent een duaal systeem. Een school is óf openbaar óf bijzonder. De categorie 'bijzonder' is opgesplitst in scholen met door de overheid erkende richtingen. Die richting is op religieuze grondslag (zoals katholiek,

De meeste scholen zijn opgericht en geografisch verdeeld in een tijd dat Nederland nog sterk verzuild was en religie een belangrijke rol speelde

protestants of islamitisch) of op levensbeschouwelijke grondslag, zoals de Vrije Scholen. De Grondwet, artikel 23, zegt letterlijk dat bijzondere scholen 'vrijheid van richting' moeten hebben. Aangezien 'richting' niet verder wordt gedefinieerd, hoeft de Grondwet volgens de Onderwijsraad dan ook niet te worden gewijzigd. Het zit 'm in de interpretatie. Na bijna honderd jaar – artikel 23 stamt uit 1917 – is het woord richting zo ingevuld dat het om die religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen moet gaan. Pedagogisch-didactische concepten vallen buiten de boot als grondslag om een school op te richten. In de praktijk hebben de meest bekende pedagogisch-didactische concepten, zoals Dalton en Montessori, maar bijvoorbeeld ook Freinet en Jenaplan, al jaren geleden een plek gevonden in het onderwijsstelsel. Zij hangen aan bestaande scholen die vanuit andere principes tot stand zijn gekomen, en zijn bijvoorbeeld een openbare Daltonschool of christelijke Montessorischool. Maar voor nieuwkomers, zoals SVPO of de iPad-school, hybride tussenvormen van bekende onderwijsvernieuwers, of een kleine

religieuze groepering, is het heel lastiger tussen te komen. De categorie 'bijzonder' is niet eindeloos en je kunt van de iPad veel zeggen, maar een levensbeschouwing is het niet. Al denkt Paul Zoontjens, bijzonder hoogleraar onderwijsrecht in Tilburg en medeauteur van het advies van de Onderwijsraad, dat de termen elkaar niet veel ontlopen: 'Een pedagogische visie heeft altijd met een bepaald mensbeeld te maken en dus ook met een bepaalde visie op het leven.'

Vrager aan zet

Met zijn advies wil de Onderwijsraad meer ruimte creëren voor ouders. Want wat ooit begon als een recht van vragers, is inmiddels meer een recht van aanbieders geworden, stelt de Onderwijsraad. De meeste scholen zijn opgericht en geografisch verdeeld in een tijd dat Nederland nog sterk verzuild was en religie een belangrijke rol speelde. Omdat de samenleving is veranderd, moet de interpretatie van artikel 23 mee. Zoontjens: 'Je ziet het ook in andere sectoren. In de zorg bijvoorbeeld zijn rechten van patiënten steeds

Paul Zoontjens: 'Ook in andere sectoren worden de rechten van cliënten steeds belangrijker. De vrager staat centraal. Dat moet ook in het onderwijs weer meer zo zijn'

belangrijker geworden. De vrager staat centraal. Dat moet ook in het onderwijs weer meer zo zijn.' Deze verschuiving heeft ook consequenties voor bestaande scholen, denkt Zoontjens. 'Wanneer je artikel 23 leest als een recht van vragers, moeten alle scholen veel alerter blijven op de behoeften van hun ouders.

Kunnen zij zich nog steeds vinden in de uitgangspunten van de school? Het is niet meer zo dat de school bepaalt en de ouders zich maar te voegen hebben.'

Krimp

Maar wat als er nauwelijks vragers bij komen? Sinds begin deze eeuw zijn er maar enkele tientallen nieuwe poscholen geopend. In krimpgebieden moeten scholen juist sluiten, of zoeken ze samenwerking. Zoontjens denkt dat de minister daarom niet alle aanbevelingen van de Onderwijsraad direct zal overnemen. 'Het stelsel is verzadigd. De minister zal niet naar een nog ingewikkelder stichtingssysteem willen gaan. De huidige normen zijn uitgekristalliseerd. Als je straks niet meer van die richtingen uitgaat, wordt het ingewikkelder. Dan ga je bijvoorbeeld met ouderverklaringen werken.' In zo'n

systeem tekenen ouders ervoor hun kind naar de nieuw te stichten school te sturen en tellen de ouderverklaringen mee voor het vereiste minimum aantal leerlingen om een school te stichten. Zoontjens: 'Zoals het nu geregeld is, kun je ouders niet dwingen om zich aan die belofte te houden. Je moet dus op zoek

naar een vorm die de betrouwbaarheid van de scholenplanning garandeert. Bijvoorbeeld door ouderverklaringen via notarissen of gemeenten te laten lopen. En dat is ingewikkeld.' Zoontjens denkt daarom dat het advies langzamerhand tot denken zal zetten. 'Het gaat niet om onmiddellijk en meteen.'

Rog van het CDA wil graag naar het totaalplaatje kijken. 'In Friesland, een krimpregio,

mag bijvoorbeeld een gewenste fusie niet plaatsvinden omdat het pc-bestuur dan een te groot marktaandeel krijgt. Terwijl in die regio de vraag van ouders naar pc onderwijs ook groter is. Moet je dan wel zo streng die fusienorm hanteren? Ook daarin kunnen de aanbevelingen van de Onderwijsraad een rol spelen.'

Paul Zoontjens: 'Scholen moeten alert blijven op de behoeften van ouders. Kunnen zij zich nog steeds vinden in de uitgangspunten van de school?'

Michel Rog: 'Ik denk dat veel ouders kun kind nog steeds op de protestants-christelijke of katholieke school in de buurt willen doen. Gewoon omdat ze dat een goede school vinden'

Leerlingenvervoer

Beiden verwachten een directere impact van het advies op de bekostiging van het leerlingenvervoer. Als de school van keuze – gemaakt vanuit die richtingsmotieven – verder van huis is, mogen ouders een vergoeding voor de reiskosten vragen. Deze regeling kost het kabinet ongeveer 10 miljoen euro per jaar. Zontjens: 'Onze stelling is dat ook hierin richting niet meer bepalend moet zijn.' Maar werkt dat dan niet beperkend op de keuzevrijheid van ouders, de vragers? 'Zeker, maar het moet wel reëel blijven. In plaats van richting kan het inkomen van de ouders een prima criterium zijn om te bepalen of de vervoerskosten worden betaald of niet.'

Rog wil nog niet op dit specifieke onderwerp ingaan. Hij wacht af wat de staatssecretaris gaat zeggen. 'Het primair onderwijs staat tegelijk ander onheil te wachten. Er liggen concrete

plannen om de kleinscholentoeslag af te schaffen. In krimpregio's zal het dan nog veel duurder worden om leerlingen naar de overgebleven scholen te vervoeren.'

De markt veroveren

Mochten er straks weer nieuwe scholen komen, dan zullen die dus van een bepaalde pedagogisch-didactische grondslag uitgaan? Zontjens: 'Dat denk ik wel. Sommige groepen ouders vinden individueel onderwijs, waarin het kind alle ruimte krijgt zich in zijn eigen tempo te ontwikkelen, of juist meer gedisciplineerd klassikaal onderwijs belangrijker dan levensbeschouwing of geloof.' Gaat dit de bijzondere religieuze scholen – de achterban van het CDA – dan geen leerlingen kosten? Rog: 'Dat is mogelijk. Wanneer bijvoorbeeld zo'n iPad-school de markt wil veroveren en er is vraag naar dat type onderwijs, dan staan wij daar achter. Uitbreiding van het bestel zal een andere onderlinge verhouding teweegbrengen. Het is afwachten hoe zo'n nieuwe dynamiek uitpakt. Natuurlijk is het goed om ons pluriforme stelsel te verdedigen, maar tegelijk denk ik dat heel veel ouders kun kind nog steeds op de protestants-christelijke of katholieke school in de buurt willen doen. Gewoon omdat ze dat een goede school vinden.' De Tweede Kamer zal waarschijnlijk na het zomerreces debatteren over het advies van de Onderwijsraad over Artikel 23. ■

Tijdrovend, maar geldbesparend

Europees aanbesteden kan een schoolbestuur een flinke besparing opleveren. Het is echter een ingewikkelde en tijdrovende klus, waar doorgaans een extern adviseur voor wordt aangetrokken. Al was het alleen al omdat leveranciers nauwgezet toekijken of de regels goed worden gevolgd. Wie een foutje maakt, heeft al gauw een proces aan z'n broek. TEKST IRENE HEMELS

Grotere schoolbesturen komen er bijna niet meer onderuit: Europese aanbesteding. Als zij bijvoorbeeld een schoonmaakklus willen uitbesteden of meubels of energie willen aanschaffen voor minimaal twee ton, of nieuwbouw gaan realiseren vanaf 5 miljoen euro, moeten zij Europees aanbesteden. Daar kijken de meeste bestuurders niet naar uit, want het is een gecompliceerde klus. Gelukkig is er hulp voorhanden. En als je de aanbesteding goed aanpakt, levert deze ook wat op.

Een aanbestedingstraject duurt meestal drie tot zes maanden, waarbij een schoolbestuur wordt gedwongen vooraf goed na te denken over wat precies nodig is. Een aanbesteding verloopt volgens een vaste procedure waarbij de inkoopstrategie wordt bepaald: wat willen we en op welke manier. Die strategie leidt tot het uiteindelijke aanbestedingsdocument. In de derde, openbare aanbestedingsfase kunnen leveranciers vragen om een toelichting en zich inschrijven. Tenslotte wordt de

aanbesteding beoordeeld en het contract ondertekend.

Externe adviseur

In de begin- en eindfase zit de grootste tijdsinvestering voor een schoolbestuur. Vooral in het bedenken en beoordelen van de aanbesteding, zegt Sonja Koemans, facilitair adviseur bij De Haagse Scholen. Deze organisatie heeft diverse Europese aanbestedingen achter de rug op het gebied van energie, afval, meubels, leermiddelen en schoonmaak. 'Bij onze aanbesteding voor het meubilair was ik er in de eerste voorbereidende fase gedurende drie maanden wekelijks minimaal een à twee dagen mee bezig. Tijdens de beoordeling moet je ook rekenen op twee weken werk. En dan reken ik de uren van andere betrokkenen, directeuren en bestuurders, niet mee.' Daarbij zijn ook de uren voor de externe adviseur (die gemiddeld voor een bedrag tussen de 7.500 en 20.000 euro zijn werk doet) niet meegerekend. Die kostenpost is een *must*, want een Europese aanbesteding zonder een externe adviseur is ondoenlijk, zeggen bestuurders. Wiely Hendricks, voorzitter CvB bij De Haagse Scholen: 'De procedures zijn ingewikkeld en regels veranderlijk. Je doet steeds op nieuwe onderwerpen een aanbesteding. De ene keer gaat het over meubels, de andere keer over schoonmaak of energie.'

Sonja Koemans: 'Vooral het bedenken en beoordelen van de aanbesteding kost veel tijd'

Wiely Hendricks, voorzitter CvB van De Haagse Scholen

De procedures zijn ingewikkeld en regels veranderlijk. Zelfs als de procedures steeds hetzelfde zijn, heb je al snel een externe expert nodig'

Zelfs als de procedures steeds hetzelfde zijn, is al snel een externe expert nodig omdat kennis inbedden binnen je eigen organisatie nauwelijks opportuun is.'

Financieel voordeel

Voor kleine schoolbesturen is een Europese aanbesteding vaak relatief duur. Een oplossing kan zijn om samen met andere kleine besturen extern advies in te winnen.

Geen enkel schoolbestuur zal het prettig vinden om de schoonmaak te moeten aanbesteden, wanneer zij tevreden zijn over hun leverancier. Tanja van Nes, beleidsmedewerker van de PO-Raad: "Naderhand zeggen de meeste grotere schoolbesturen echter dat de aanbesteding het vele werk waard was. Dankzij hun programma van eisen is er iets goeds tot stand gebracht en geld bespaard.' Dat beaamt Adri Vogels, lid CvB van Qliq Primair Onderwijs in Helmond. 'Er is altijd geldwinst. De aanbesteding op leermiddelen heeft ons tientallen procenten opgeleverd. Dat is makkelijk verdiend. Het heeft ook tijdswinst opgeleverd. Het is nogal een verschil of één of vijftien directeuren alles moeten uitzoeken en contacten met de leverancier onderhouden.' Hendricks is kritischer. 'Het is moeilijk vast te stellen of een Europese aanbesteding leidt tot financieel voordeel of dat de markt gewoon gunstiger is dan voorheen. De crisis leidt ook tot scherpere prijzen. En ik kan niet langer in gesprek gaan met twee, drie bedrijven waarvan ik weet dat ze een goed product leveren. In dat opzicht is een Europese aanbesteding tijdrovender; je moet alle inschrijvingen beoordelen en vooraf alle kwaliteitsnormen vastleggen.'

Variatie

Ook buitenlandse bedrijven moeten kunnen meedingen. Volgens Hendricks komen die in de praktijk echter niet veel aan bod. 'In theorie ligt het Fyra-debacle op de loer. Goedkoop en uit het buitenland.' Onlangs rondde Qliq een Europese aanbesteding af voor leermiddelen.

Vogels: 'Voor ons was daarbij belangrijk dat elke school de ruimte heeft te kiezen voor de methode die past bij die school. Daarbij leggen wij als bestuur geen beperking op. Het moet dus een leverancier zijn die de breedte kan leveren en kan differentiëren, maar ook het voorraadbeheer mee kan organiseren omdat scholen voortdurend variëren in leerlingenaantal.'

Bij de aanbesteding voor meubilair stelde het schoolbestuur wel voorwaarden: een of twee productielijnen met voldoende variatie. Nu nemen de scholen nog meubels af van zo'n vijf

'De aanbesteding op leermiddelen heeft ons tientallen procenten opgeleverd'

Adri Vogels, lid College van Bestuur van Qliq Primair Onderwijs in Helmond

Tanja van Nes, beleidsmedewerker van de PO-Raad

'Achteraf vinden de meeste grotere schoolbesturen dat de aanbesteding het vele werk waard was'

leveranciers. 'We hebben gezocht naar een acceptabele bandbreedte. Scholen worden beperkt, maar dat doe je opdat je uiteindelijk meer met je geld kunt doen: elke school voldoende meubels van goede kwaliteit en betaalbaar voor iedereen.'

Samendoen

Vogels roemt het *out of the box*-denken van adviseurs. 'Zij vragen door en helpen ons te kijken op een manier die we niet gewend zijn en zoeken net zo lang totdat wij krijgen wat we willen.' Maar je kunt nog zoveel adviseurs raadplegen; het basisprincipe is dat samendoen tot meer leidt, en dat begint al op de scholen

zelf. Vogels: 'Wij hebben als bestuur fors geïnvesteerd om te komen tot een andere grondhouding van onze mensen: het besef dat je elkaar nodig hebt en je elkaar kunt helpen. Samendoen leidt tot meer. In onze scholen is een van de werkvormen dat leerlingen van elkaar leren. Binnen de schoolteams is het ook gebruikelijk dat ze met elkaar spreken over dilemma's en *practices* delen. Een logische volgende stap is dat het directeurenteam datzelfde principe toepast. Schooldirecteuren hebben een grote autonomie. Door succeservaringen bij de centrale inkoop zien en voelen zij de meerwaarde van het samendoen. Voor Europees aanbesteden geldt hetzelfde.'

Dichttimmeren

Onduidelijk is hoe vaak er precies Europees wordt aanbesteed binnen het primair onderwijs. Duidelijk is wel dat het in het po voornamelijk gaat om aanbestedingen op het gebied van energie, schoonmaak en leermiddelen. Volgens Van Nes komt een Europese aanbesteding eerder in beeld dan veel schoolbesturen denken. 'Aan de drempelbedragen zit geen termijn verbonden. Stel dat je tien scholen onder je hebt en je wilt een onderhoudscontract voor vijf jaar. Gezien het drempelbedrag van twee ton komt dat neer op 4000 euro per school per jaar. Daar zit je al snel aan.' Europees aanbesteden is wettelijk verplicht. Meent een schoolbestuur dat Europees aanbesteden niet noodzakelijk is, dan dient daar goede verantwoording over te worden afgelegd. Volgens Van Nes is het onverstandig om als schoolbestuur te proberen om een Europese

aanbesteding te voorkomen. 'Als een schoolbestuur zijn tien scholen zelf hun schoonmaakpartij laat kiezen, komt dat neer op tien individuele schoonmaakcontracten. In de praktijk hebben toevallig zes van de tien scholen een contract met hetzelfde schoonmaakbedrijf. Dan moet het schoolbestuur heel goed vastleggen dat het een verantwoordelijkheid van de individuele school betreft en dat het bestuur hier niets mee te maken te heeft. Als je dat niet goed dichttimert, kan dat tot problemen leiden.'

Juridisch in de knel

Leveranciers letten steeds beter op of de Europese aanbestedingsregels worden gevolgd. Dat merken ook De Haagse Scholen. Hendricks: 'De markt is verhard. Onze ervaring is dat leveranciers scherper zijn op de opdrachtverstrekking. Zij vragen vaak om verduidelijking en argumentatie.' Adviseur Koen Klootwijk van Berenschot verwijst naar processen die leveranciers voerden tegen schoolbesturen in het primair onderwijs wegens gebrek aan transparantie bij de aanbestedingsprocedure. Eenmaal zou bijvoorbeeld tussentijds het gunningscriterium zijn gewijzigd van 'economisch meest voordelige aanbieder' naar 'laagste prijs'. Ook komt het voor dat in de aanbestedingsstukken onnodige verwijzingen naar bepaalde merken voorkomen. Klootwijk: 'Met succes werden stichtingsbesturen teruggefloten en moesten zij delen van de procedure overdoen.' Dat is nog een reden om een capabele adviseur in de arm te nemen: zo weet je zeker dat je aanbesteding juridisch goed is geregeld. ■

Koen Klootwijk, adviseur bij Berenschot

'Leveranciers voeren processen tegen schoolbesturen wegens gebrek aan transparantie bij de aanbestedingsprocedure. Soms moeten besturen delen van de procedure overdoen'

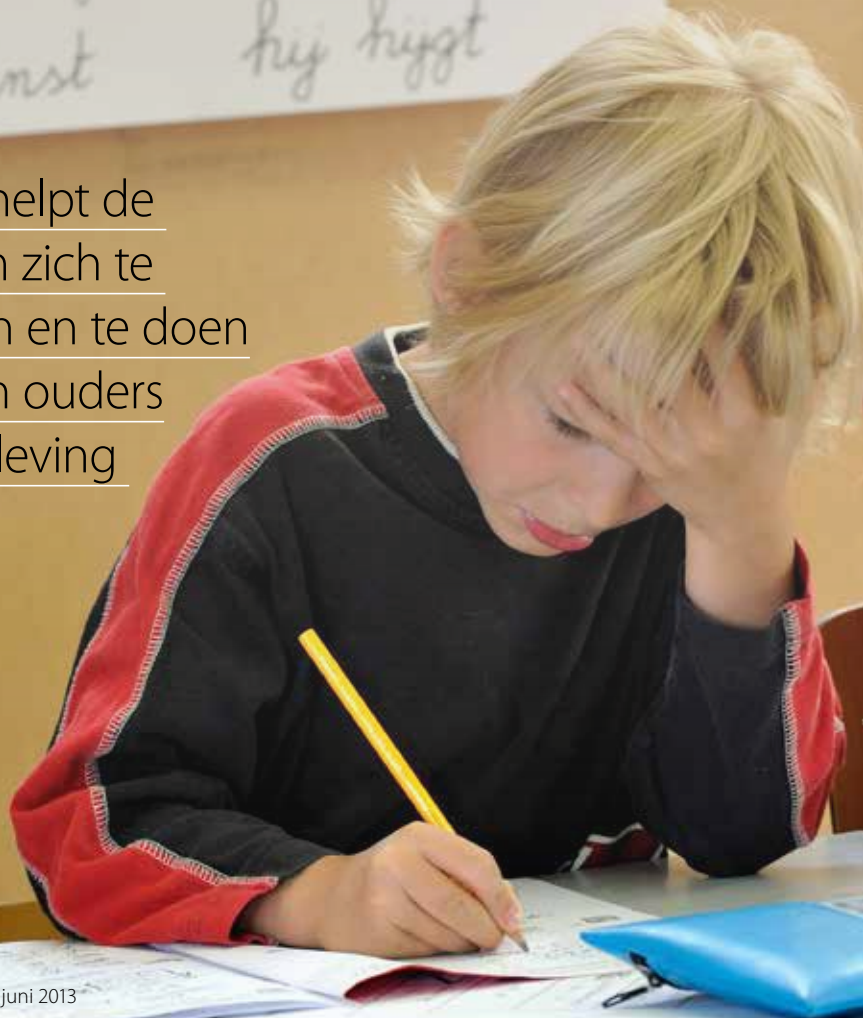
Vragen over Europees aanbesteden

Met vragen over Europees aanbesteden kun u bellen met de Helpdesk van de PO-Raad (030-310.09.33) op werkdagen van 9:00 tot 12:30 uur.

<http://www.poraad.nl/content/europees-aanbesteden>

Vensters PO: vanaf komend najaar (deels) online

'Vensters helpt de
school om zich te
verbeteren en te doen
wat ze aan ouders
en samenleving
belooft'

Besturen en scholen in het primair onderwijs vinden het belangrijk om transparant te zijn over hun onderwijs. Daarom startte de PO-Raad samen met besturen en scholen een jaar geleden met het project Vensters PO. Dit najaar worden de eerste gegevens gepubliceerd. 'Een landelijk, uniform instrument zoals dit biedt veel mogelijkheden.'

TEKST SUSAN DE BOER

'Natuurlijk is het belangrijk om te verantwoorden. Onderwijs wordt betaald uit algemene middelen,' zegt Roy Bleeser, directeur van De Bolster in Nuth, een van de pilotscholen. 'Het is handig dat je met Vensters PO alle gegevens bij elkaar hebt en dat de cijfers op dezelfde manier tot stand gekomen zijn. In je toelichting kun je laten zien hoe bepaalde keuzes gevolgen hebben voor de resultaten.'

Vensters PO is een instrument waarmee scholen hun gegevens en resultaten verzamelen en openbaar maken. De doelstelling hiervan is tweeledig. Allereerst kan de school de gegevens gebruiken voor de eigen strategie en beleidsdoeleinden. Maar de gegevens dienen ook als basis voor een dialoog met de buitenwereld – zoals ouders, andere scholen, (sport)verenigingen, leden van

Roy Bleeser, directeur van De Bolster in Nuth:

'Het is handig dat je met Vensters PO alle gegevens bij elkaar hebt en dat de cijfers op dezelfde manier tot stand gekomen zijn'

de gemeenteraad en jeugdzorgmedewerkers. Vensters sluit aan bij de huidige tijdgeest, waarin consumenten, klanten en patiënten vanzelfsprekend openheid verwachten van organisaties.

Vensters PO biedt informatie waarmee scholen en schoolbesturen opbrengstgericht werken kunnen versterken en er worden verschillende benchmarkmogelijkheden ontwikkeld. Schoolbestuurders, schoolleiders en andere betrokkenen, zoals ouders, denken mee over de definities van de indicatoren waarmee scholen worden beschreven. Ook zijn er sinds maart 2013 pilotscholen aan de slag om een eerste serie definities in de praktijk toe te passen en Vensters op gebruiksgemak te controleren. Dit najaar wordt een gedeelte van Vensters PO gelanceerd.

Voor het (v)so/sbo is een aparte werkgroep ingesteld die de indicatoren en definities van Vensters checkt op hun bruikbaarheid voor het speciaal (basis)

onderwijs en die enkele aanvullende indicatoren ontwikkelt. Het voortgezet speciaal onderwijs zal naar alle waarschijnlijkheid gaan aansluiten bij Vensters voor Verantwoording van het vo.

Indicatoren

De indicatoren zullen deels centraal aangeleverde gegevens bevatten en deels door scholen zelf worden ingevuld. In dat laatste geval gaat het om indicatoren als 'oudertevredenheid' of 'sociale opbrengsten'. De centrale indicatoren bevatten gegevens die afkomstig zijn van DUO en het ministerie van OCW.

De centrale indicatoren die dit najaar openbaar gemaakt worden zijn:

- Algemene gegevens school
- Aantal leerlingen
- Kenmerken van het personeel (neutrale beschrijvende kenmerken personeelsbestand)
- Marktaandeel en voedingsgebied

Marleen van der Lubbe,
beleidsadviseur van de PO-Raad:

'Er komt ruimte voor
scholen om een
toelichting op hun cijfers
te geven'

Floor de Jong van Schoolinfo:

'We hebben geen enkele moeite om voldoende pilotscholen te vinden'

- Toezichtarrangement van de inspectie en score op het waarderingskader
- Schooladviezen voor het vervolgonderwijs
- Resultaten van de eindtoets.

Voorjaar 2013 vroeg RTL Nieuws via een Wob-procedure (Wet openbaarheid van Bestuur) om openbaarmaking van de eindtoetsgegevens. Dat veroorzaakte een storm van protest, onder meer van de PO-Raad. 'Wij zijn vóór transparantie,' benadrukt beleidsadviseur Marleen van der Lubbe. 'Maar het probleem is dat de eindtoetsgegevens die door het ministerie van OCW openbaar zouden worden gemaakt onvergelykbaar zijn. De scores die door de inspectie worden geleverd zijn gemiddelde scores. Die worden berekend over alle leerlingen die hebben meegedaan aan de eindtoets. Maar volgens de wetgeving zijn er leerlingen die bij het berekenen van het schoolgemiddelde buiten beschouwing mogen worden gelaten, zoals

leerlingen die in groep 7 of 8 zijn ingestroomd, of leerlingen die doorstromen naar het praktijkonderwijs. Sommige scholen laten die kinderen toch meedoen aan de eindtoets, andere niet. Voor sommige scholen corrigeert de inspectie de gemiddelden alsnog door de scores van deze leerlingen uit het gemiddelde te halen, maar voor andere niet. De gegevens zijn daardoor niet vergelijkbaar. In Vensters PO zorgen we ervoor dat de eindtoetsgegevens zijn gecorrigeerd voor deze uitzonderingssituaties. Ook komt er ruimte voor scholen om een toelichting op de cijfers te geven.'

Belangstelling

Het project wordt uitgevoerd door Schoolinfo, een organisatie die is opgericht door de PO-Raad en VO-raad. Eerder ontwikkelde Schoolinfo Vensters voor Verantwoording voor het voortgezet onderwijs. 'De behoefte aan transparantie is groot,' vertelt Floor de

Anne de Visch Eybergen, bestuurder van Stichting Amsterdam West Binnen de Ring:

'Er is goed nagedacht over de onderliggende indicatoren en waarden'

Jong van Schoolinfo. 'Er is veel enthousiasme; we hebben geen enkele moeite om voldoende pilotscholen te vinden. Ook voor de werkgroepen die de definities van de indicatoren vaststellen is veel belangstelling.' Een belangrijk aandachtspunt is de lastendruk: het invullen mag de scholen niet teveel tijd kosten. Schoolinfo kijkt of er een koppeling kan worden gelegd met andere systemen die de benodigde gegevens al bevatten. 'Het belangrijkste is dat we het project samen met de schoolbesturen en scholen uitvoeren. Het moet een instrument opleveren dat nuttig is voor hen, anders is het niet geslaagd.'

Transparant

Voor Bleeser van De Bolster in Nuth zijn vooral de indicatoren 'leerlingaantallen' en 'marktaandeel en voedingsgebied' belangrijk. 'Zuid-Limburg is een krimpregio. Daarom vind ik het interessant om te zien welk percentage van de kinderen in het voedingsgebied naar

De Bolster komt. Ook de tendensen in leerlingaantallen zijn interessant, met name voor ouders. Die kunnen met een gerust hart hun kinderen naar een bepaalde school sturen, zonder angst dat deze binnen een paar jaar zal sluiten.'

Ook Anne de Visch Eybergen, bestuurder van Stichting Amsterdam West Binnen de Ring en een van de leden van de programmacommissie, vindt transparantie over opbrengsten en schoolgegevens vanzelfsprekend. 'We hebben als bestuur al langer een kwaliteitsmonitor en bespreken de resultaten jaarlijks met de directeuren. We vinden het belangrijk dat scholen met gegevens naar buiten treden en moedigen het gebruik van Vensters PO actief aan. Er is goed nagedacht over de indicatoren en de waarden die eronder liggen.'

De Visch Eybergen vindt wel dat sommige gegevens uitsluitend toegankelijk moeten zijn voor het bestuur zelf. 'Bij transparantie moet je onderscheid

maken tussen resultaten en het proces. Het proces is van de besturen. Personeel is het belangrijkste waar je als bestuur op stuurt. Zelf ben ik nieuwsgierig naar zaken als ICT-competenties van het personeel en de inrichting van de gesprekkencyclus. Maar ouders hoeven dat niet allemaal te weten, evenmin als de gemiddelde leeftijd van de leerkrachten op een school of het ziekteverzuim.'

Sinds 2009 worden in Amsterdam schoolgegevens inclusief Citoscores gepubliceerd in de Kwaliteitswijzer Basisonderwijs Amsterdam. 'Dat is een coproductie van de gemeente en de schoolbesturen,' zegt De Visch Eybergen. 'Vensters PO wordt van de sector zelf. Dat is beter.' Ook Herbert de Bruijne, voorzitter van het Breed Bestuurlijk Overleg in Amsterdam, geeft de voorkeur aan Vensters boven de Kwaliteitswijzer. 'We hadden in Amsterdam veel zwakke scholen. Daarom was het nuttig om scholen

beter in beeld te brengen en onszelf publiek te verantwoorden. Maar er kleven wel bezwaren aan die Kwaliteitswijzer. De verschillen tussen leerlingen kun je bijvoorbeeld niet in beeld brengen. Wat ik interessant vind aan Vensters PO is dat er ruimte is voor een toelichting door de scholen zelf. Ook ben ik als bestuurder geïnteresseerd in algemene ontwikkelingen. Zo kun je op grond van de uitstroomgegevens zien of er bijvoorbeeld meer scholen van bepaalde richtingen in het vo nodig zijn.' De Bruijne raadt andere gemeenten, die denken over een eigen monitor, aan om te wachten op Vensters PO. 'Een landelijk, uniform instrument geeft meer mogelijkheden.'

Intern doorleefd

Uiteindelijk is het doel van Vensters PO om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. 'Vensters PO biedt een basis voor verantwoording, het is niet de verantwoording zelf,' zegt Frans

Herbert de Bruijne, voorzitter van het Breed Bestuurlijk Overleg in Amsterdam:

"Een landelijk, uniform instrument geeft meer mogelijkheden dan een gemeentelijke monitor"

Frans de Vijlder, lector Goed Bestuur en Innovatiedynamiek in Maatschappelijke organisaties bij de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen:

'Belangrijk is dat scholen de ruimte nemen om hun eigen verhaal te vertellen'

de Vijlder, lector Goed Bestuur en Innovatiedynamiek in Maatschappelijke organisaties bij de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. 'Belangrijk is dat scholen de ruimte nemen om hun eigen verhaal te vertellen. De eindtoetsscores geven informatie over het rendement, maar zeggen niets over het pedagogisch-didactisch concept of over de manier waarop de school 'goed burgerschap' invult. Het gaat erom hoe je Vensters PO kunt benutten in de horizontale dialoog, in de gesprekken met ouders en andere betrokkenen over de manier waarop de school invulling geeft aan de maatschappelijke opdracht. Dat verhaal van de school moet intern doorleefd worden. Alle teamleden moeten erop gericht zijn verbeterpunten te signaleren en te werken aan een zo goed mogelijke vervulling van die opdracht. Het gaat niet om het verhaaltje voor de Vensters, het gaat erom dat de school steeds beter wordt en doet wat ze aan ouders en samenleving belooft.' ■

De ALV van de PO-Raad stemde op 6 juni in met de officiële lancering van Vensters PO komend najaar. Zie: <http://www.poraad.nl/content/vensters-po-najaar-officieel-van-start>

'Onderwijsgeld is niet bedoeld om de leefbaarheid van kleine dorpen in stand te houden'

Onderwijs óf leefbaarheid? Allebei graag...

Natuurlijk is onderwijsgeld bedoeld voor het onderwijs. Maar kun je de aanwezigheid van een school en de leefbaarheid van een dorp wel zo strikt van elkaar scheiden?

237 bezoekers van onze website werden geprikkeld door deze stelling en reageerden. 36% was ronduit tegen. Enkel van hen vonden de stelling 'tendentieus' of noemden het een 'drogredenatie'.

64% stemde echter vóór deze stelling. Jos de Vriend schrijft: 'De eerste verantwoordelijkheid voor de leefbaarheid van een dorp/kern ligt mijns inziens bij de mensen zelf, in samenwerking met de politiek. Daar zullen dan ook de middelen vandaan moeten komen. Als de samenwerking met het schoolbestuur/de school leidt tot bijvoorbeeld een multifunctioneel gebruik, dan is dat een meerwaarde die zowel de leefbaarheid als het onderwijs ten goede komt.' Hij licht zijn mening op pagina 35 verder toe.

'Leefbaarheid dorp is géén argument voor openhouden school'

'Ik ben het eens met de stelling. De krimp gaat best hard in Noord-Holland, vooral in de kleine dorpen. Ik ben in nauw overleg over die situatie met de wethouders van Schagen en Hollands Kroon, gemeenten met nogal veel dorpen met scholen die de komende jaren zakken onder de 50 leerlingen. Maar natuurlijk ook met onze ouders, medezeggenschapsraden en de dorpsraden. Mijn stellingname is: ik heb in mijn bestuur teveel kleine scholen om ze allemaal in stand te houden. Van onze 33 reguliere scholen zijn er inmiddels zo'n tien in de

bedreigde zone. Ook vanuit het gezichtspunt van het sociaal-emotionele klimaat wordt een aantal van die scholen te klein. Kinderen moeten vriendjes kunnen maken en sociale vaardigheden kunnen opdoen.

Mijn boodschap aan de ouders is: als de kwaliteit van de school niet gegarandeerd kan worden, heeft deze geen bestaansrecht. Met extra geld kan er nog wel extra kwaliteit geboden worden, maar dat doen we alleen als er in de buurt geen school is die hetzelfde kan leveren en wél stabiel is. In onze regio staat er bijna altijd binnen vijf kilometer wel een andere openbare school. Ouders begrijpen ons verhaal en zien dat de trek naar de grote woonkernen een onvermijdelijke ontwikkeling is.

Stel dat ik twee van de bedreigde tien scholen kan openhouden: dan moet ik voor de selectie van die twee met goede argumenten komen. Dan zal ik in elk geval niet in de leefbaarheid van het dorp aanvoeren. Dat is een argument dat zwaar weegt voor de dorpsraden. De eerst verantwoordelijke voor de leefbaarheid is echter de gemeente. Wij dragen daaraan graag bij zolang dat kan. Maar als dat niet meer kan, moet in overleg met de gemeente worden gekeken hoe je de dorpen leefbaar houdt.

Inmiddels is er ook een onderzoek* verschenen waaruit blijkt dat het openhouden van een school op zich niet veel invloed heeft op de leefbaarheid. Veel bepalender is de inzet van de bewoners zelf.'

* *'Sluit de basisschool: sluit het dorp? De basisschool als hart van leefbaarheid'*. Scoop, januari 2012. Zie: <http://www.scoopzld.nl/file/get/iFileId/5230>

'Als je de leefbaarheid niet meeweegt, haken ouders af'

'Onze stichting heeft vijftien relatief kleine scholen. De vergrijzing en ontgroening hebben grote gevolgen in Midden Limburg. In 2004 hadden we nog 3700 leerlingen; dit schooljaar 2929. In 2018 verwachten we stabilisatie op 2400 leerlingen.

De gemeenten worden best wel laat wakker. Zo'n drie jaar geleden hebben ze krimpprognoses gekregen van de Universiteit van Maastricht en een duidelijk advies om daar niet tegen te vechten, maar samen een aanpak te bedenken voor het behoud van de leefbaarheid. Maar vervolgens

ontstond er een politiek spel dat tot niets leidt: voorstellen van de ene of andere partij worden afgekraakt omdat ze uit een bepaalde hoek komen. Heel jammer. In plaats daarvan zou men veel oplossingsgerichter vanuit een gezamenlijk belang moeten opereren.

Omdat de gemeente geen initiatief neemt, hebben wij de regie op ons genomen.

Wij hebben een nota over krimp geschreven en overleggen met ouders en dorpsraden over oplossingen om scholen open te houden. Daarbij is ook instandhouding van de leefbaarheid een belangrijk thema. Als wij als schoolbestuur niet ook over leefbaarheid willen meepraten, haken de ouders namelijk af.

Inmiddels zien we een groeiend bewustzijn bij onze scholen en ouders. Waar men eerder vroeg wat wij van plan waren, is de vraag nu: wat zullen we doen? We zijn van plan om twee kleine scholen samen te voegen en een derde kleine school wil misschien aanhaken. De betreffende werkgroep onderzoekt de mogelijkheid om één integraal kindcentrum te realiseren, zodat de leefbaarheid van drie kernen gehandhaafd blijft. In plaats van drie zéér kleine scholen zou je dan één school krijgen met bibliotheek, kinderopvang en BSO. Als je een integraal kindcentrum kunt vestigen in een van de onderwijsgebouwen, gaat er in de beleving van de mensen wel degelijk onderwijsgeld naar de leefbaarheid. Wat is daar verkeerd aan als het onderwijs kwalitatief op peil is en je een goed draagvlak hebt voor zo'n voorziening?

De aanwezigheid van een school is niet doorslaggevend voor de leefbaarheid in een dorp. Maar als een school moet sluiten, worden bewoners actiever dan ooit. Je moet daarom met dorpsraden praten en de leefbaarheid serieus nemen.

Onderwijsgeld moet niet worden gestoken in leefbaarheid, maar het onderwijsbestuur moet de leefbaarheid wel meewegen. Anders hebben ouders het gevoel dat ze een oplossing krijgen opgedrongen en haken ze af. Als je de leefbaarheid meeweegt, kun je samen toewerken naar een oplossing.'

De laatste dorpsschool houdt het dorp leefbaar

Ik neem mijn petje af voor alle onderwijstijgers die zich dag in dag inzetten voor onze kinderen. Zoals de juf die in Friesland voor de klas staat en me vol passie vertelt over de kleine school waar zij werkt (42 leerlingen in een dorp met 500 inwoners). 'Het is best wel hard werken, maar je krijgt er zoveel voor terug. De kinderen zijn heel tolerant naar de zorgleerlingen en leren omgaan met verschillen.'

De juf probeert ieder kind het beste uit zichzelf te laten halen. De kwaliteit staat centraal; haar school krijgt een prima beoordeling van de inspectie. De juf straalt als ze over haar school praat. Het enige wat ze jammer vindt is dat de helft van het dorp naar een christelijke school gaat die twee kilometer verderop staat. Wij dromen er samen van dat de twee scholen gaan samenwerken. Dan zou de 'groep Joep' niet uit één kind bestaan, maar zou hij met leeftijdsgenootjes in de klas zitten. Het valt prima te organiseren om dagelijks met een gezamenlijke opening te beginnen die recht doet aan de verschillende achtergronden. De kinderen zouden kunnen kiezen voor bijbelkennis. Ze kunnen alleen niet christelijk leren rekenen, maar is dat nu zo erg?

'De laatste school draagt wel bij aan de leefbaarheid van een dorp en maakt het voor jonge gezinnen interessant om er te gaan wonen

‘Kleine dorpscholen redden het vaak afzonderlijk niet.
Op tijd gaan samenwerken is noodzakelijk om één
school overeind te houden’

In kleinere dorpen zijn er nu vaak twee scholen met tussen de dertig en de zestig leerlingen. Ze redden het afzonderlijk niet en op tijd samenwerken is noodzakelijk om één dorpschool overeind te houden. Onderwijsgeld is niet bedoeld om de leefbaarheid van kleine dorpen in stand te houden, maar naar mijn mening heeft ieder kind recht op goed onderwijs in de buurt. De laatste dorpschool draagt wel bij aan de leefbaarheid van een dorp en maakt het voor jonge gezinnen interessant om er te gaan wonen.

De juffen en de meesters gunnen echt alle kinderen het beste onderwijs en willen hier graag hun best voor doen door binnen de muren van één school keuzevrijheid aan te bieden. Ze willen recht doen aan de achtergrond en identiteit maar vooral aan de onderwijsvraag van de kinderen in het dorp. De voetbalclub is al gaan samenwerken over de grenzen van de verzuiling heen. Onderwijsmensen zijn van nature bruggenbouwers, dus dit moet het onderwijs toch ook kunnen? ■

goed onderwijs voor elk kind